

A türk államok alkotta új geopolitikai erőter

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Vasa László

Lektorálta:

Kulcsár Andrea

Vass Ágnes

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet weboldalán](#).

A borítókép forrása: turkicstates.org

Vasa László, vezető kutató, MKI

A TÜRK ÁLLAMOK ALKOTTA ÚJ GEOPOLITIKAI ERŐTÉR

Az elmúlt évtizedben látványosan megerősödött és szorosabbá vált a türk nyelvű országok együttműködése a politika, a gazdaság és a kultúra terén egyaránt, így a kapcsolataik már jócskán túlmutatnak a korábban jellemző kulturális-szimbolikus gesztusok szintjén. Az egyre határozottabb kereteket a Türk Államok Szervezete (TÁSZ) – korábbi nevén: a Türk Tanács – biztosítja a fokozatosan mélyülő integrációs folyamatnak, amely napjainkra a gazdasági, az infrastrukturális, a védelmi és a digitális együttműködés irányába is kiterjedt. A türk államok – Törökország, Azerbajdzsán, Kazahsztán, Kirgizisztán és Üzbegisztán, megfigyelőként pedig Türkmenisztán és Magyarország – közötti partnerség tehát ma már nem csupán kulturális alapokon nyugszik, hanem mindinkább stratégiai és geopolitikai dimenziót is ölt.

A TÁSZ szerepe a 2010-es években nőtt meg jelentős mértékben, különösen Törökország aktív, a régióra fókuszáló politikájának köszönhetően. Ankara a türk együttműködést egyrészt a külpolitikai diverzifikáció és multivektoralitás, másrészt a belpolitikailag is fontos pántürkizmus fontos eszközének tekinti, azaz egyszerre erősíti a saját puha hatalmát Közép-Euráziában, és épít ki egy alternatív regionális pólust az Euráziában zajló nagy- és középhatalmi versenyben. A 2021-es isztambuli csúcson elfogadott, „A türk világ 2040-ig szóló víziója” című dokumentum egyértelműen rögzíti a hosszú távú célrendszert, amelynek része a gazdasági konnektivitás, a digitális integráció, a közös energia- és közlekedéspolitikai, valamint a kulturális identitás megerősítése révén egy szoros együttműködésen alapuló, koordinált türk közösség létrehozása.

A szervezet intézményi bázisa egyre erősödik: a Türk Akadémia és a Türk Egyetemek Uniója – mint „puha” integrációs eszközök – mellett megalakult a Türk Befektetési Alap, valamint a Türk Kereskedelmi és Iparkamara, amelyek célja a közvetlen gazdasági kapcsolatok mélyítése. Nagy jelentőséggel bírnak a közös közlekedési és logisztikai projektek, különösen az összes türk országot érintő és összekötő Középső Folyosó. Azok ugyanis kulcsszerpet játszanak abban, hogy a térség államai alternatív, ám egyre fontosabb útvonalakat kínálnak az Európa és Ázsia közötti, Oroszországot és Iránt elkerülő kereskedelemhez.

A türk államok számára a földrajzi elhelyezkedésük, tehát az, hogy az eurázsiai kontinens közepén fekszenek, egyedülálló stratégiai pozíciót biztosít, amelynek a kihasználása nemcsak lehetőség, de geopolitikai szükségszerűség is. Közép-Ázsia energiahordozókban – különösen földgázban és olajban –, valamint ritkaföldfémekben is gazdag, továbbá a Kaukázussal és Törökországgal együtt kulcsfontosságú tranzitzőna Európa és Ázsia között, mind kelet–nyugati, mind észak–déli viszonylatban. Éppen ezért a türk együttműködés már egy jó ideje korántsem lehet csupán kulturális projekt, hanem jelenleg már a globális energia- és kereskedelmi útvonalak újrendeződésének és újratervezésének az egyik legfőbb területe is. A 2022-ben elkezdődött orosz–ukrán háború eszkalálódása miatt a térségbeli geopolitikai dinamika jelentősen átrendeződött: az orosz befolyás gyengülése és a nyugati–ázsiai gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok újraszervezése kedvező környezetet teremtett a türk integráció számára. Ily módon a Középső Folyosó – amely Közép-Ázsián, a Kaszpi-tengeren, Azerbajdzsánon, Grúzián és Törökországon keresztül köti össze Kínát Európával – az eurázsiai áruszállítás egyik legígéretesebb tengelyévé vált. Ezzel párhuzamosan a türk országok egyre aktívabban vonják be egymást az energetikai és az infrastrukturális projektekbe, például a Baku–Tbiliszi–Kars-vasútvonal vagy a transzanatóliai gázvezeték (Trans Anatolian Natural Gas Pipeline, TANAP) révén.

A geopolitikai relevancia azonban nem kizárólag gazdasági természetű. A türk világ fokozódó önállósága és koordinációja új egyensúlyt hozhat az eurázsiai biztonságpolitikai architektúrában. A térség országai többpólusú külpolitikát folytatnak: egyszerre tartják fenn a kapcsolataikat Kínával,

Oroszországgal, az Európai Unióval és az Amerikai Egyesült Államokkal – miközben a saját regionális identitásukat is erősítik. Mindazonáltal a türk együttműködés nem konfrontatív, hanem komplementer jellegű – a célja nem a nagyhatalmak ellensúlyozása, hanem a saját stratégiai autonómia megteremtése.

Az integráció viszont komoly kihívásokkal is szembesül. A türk államok gazdasági szerkezete nagymértékben tér el egymástól: Törökország iparosodott, exportorientált gazdaság, míg Közép-Ázsia államai továbbra is erősen nyersanyagfüggők. A versenyképességben és a gazdaságszerkezetben meglévő különbségeik jelentős nehézségeket okozhatnak az esetleges egységes szabadkereskedelmi tér létrehozása kapcsán. Ahogyan az is, hogy míg Kazahsztán és Kirgizisztán az Eurázsiai Gazdasági Unióhoz tartozik, addig Törökországnak szabadkereskedelmi megállapodása van az Európai Unióval. A politikai rendszereik diverzitása, a külpolitikai prioritásaik (például a Kínához, Oroszországhoz és a Nyugathoz való hozzáállásuk) eltérése szintén nehezítheti a mélyebb integrációt.

Emellett a térség biztonsági környezete is meglehetősen komplex: Afganisztán instabilitása, valamint a nagy- és a középhatalmak befolyásolási törekvései mind potenciális feszültségforrások. Az integráció sikere tehát azon is múlik, hogy az eltérő geopolitikai nyomásgyakorlások közepette a türk államok mennyire képesek megőrizni az egységet.

A türk együttműködés kapcsán figyelmet érdemel a Türk Államok Szervezetében 2018 óta megfigyelőként részt vevő Magyarország szerepe is. A magyar kormány aktívan és tudatosan építi a kapcsolatait a türk világgal, különösen a gazdasági, az oktatási és a védelmi ipari szférában. A 2010-es évek elején indult „keleti nyitási” politikája keretében Magyarország a szervezet államaival történő együttműködéstől nemcsak gazdasági (kereskedelmi, be- és kifizetési) sikerekre törekszik, hanem egyfajta hídként is szeretne szolgálni a türk világ és Európa között. Ez a pozíció pedig lehetőséget teremt Magyarországnak arra, hogy közvetítő és összekötő szerepet töltsön be az eurázsiai térben is.

A türk államok közötti integráció mélyülése a 21. század egyik legérdekesebb regionális folyamata. A függetlenségük elnyerése után eleinte csak

a saját nemzetépítésükkel foglalkozó országoknak a kulturális közösségükre épülő együttműködése politikai, gazdasági és immár védelmi irányba is bővült, és napjainkra számottevő stratégiai erővé válik, amely képes egyensúlyozni, sőt formálni az eurázsiai hatalmi viszonyokat. A Türk Államok Szervezete ma már nem csupán regionális klub, hanem sokkal inkább egy új, önálló identitással rendelkező geopolitikai pólus, amelynek a súlya a következő évtizedekben várhatóan tovább növekszik.

Az integráció jövőjét az határozza majd meg, hogy a türk államok miként tudják egyensúlyba hozni a nemzeti érdekeiket és a közös stratégiai céljaikat. Ha sikerül fenntartaniuk az egységet, a türk világ 2040-re megfogalmazott vízióját politikai-gazdasági realitássá alakíthatják, s azzal hozzájárulhatnak egy többpólusú, kiegyensúlyozottabb eurázsiai geopolitikai architektúra kialakulásához.

**MAGYAR
KÜLTÜGYI
INTÉZET**